(10)
12/3/13

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering

Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale classant comme ensemble certaines parties des maisons sises rue Bâtonnier Braffort 9/11, 13/15, 17/19 et 21/23 à Etterbeek

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu le Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire, articles 224; 225 et 226 ;

Vu l'arrêté du gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 16 février 2012 entamant la procédure de classement comme ensemble de certaines parties des maisons sises rue Bâtonnier Braffort 9/11, 13/15, 17/19 et 21/23 à Etterbeek;

Considérant que les propriétaires des biens n'ont pas émis d'observations dans le délai prévu à l'article 224 du Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire ;

Considérant que le collège des bourgmestre et échevins de la commune d'Etterbeek n'a pas émis d'observations dans le délai prévu par l'article 225 § 1er du Code Bruxellois de l'Aménagement du Territoire;

Vu l'avis favorable de la Commission Royale des Monuments et des Sites émis en séance du 13 mars 2013;

Sur la proposition du Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Après délibération,

Arrête :

Article 1er. Sont classées comme ensemble les façades avant et les toitures des maisons sises rue Bâtonnier Braffort 9/11, 13/15, 17/19 et 21/23 à Etterbeek, en raison de leur intérêt historique et esthétique tel que décrit dans l'annexe 1 du présent arrêté.

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot bescherming als geheel van bepaalde delen van de huizen gelegen Strafhouder Braffortstraat 9/11, 13/15, 17/19 en 21/23 in Etterbeek

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op het Brussels Wetboek van de Ruimtelijke Ordening, artikels 224, 225 en 226;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 16 februari 2012 houdende instelling van de procedure tot bescherming als geheel van bepaalde delen van de huizen gelegen Strafhouder Braffortstraat 9/11, 13/15, 17/19 en 21/23 te Etterbeek;

Overwegende dat de eigenaars van de goederen geen opmerkingen hebben meegedeeld binnen de termijn zoals bepaald door artikel 224 van het Brussels Wetboek voor Ruimtelijke Ordening;

Overwegende dat het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Etterbeek binnen de in artikel 225 §1 van het Brussels Wetboek van de Ruimtelijke Ordening bepaalde termijn geen opmerkingen heeft geuit;

Gelet op het gunstig advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht op 13 maart 2013;

Op voorstel van de Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Na beraadslaging,

Besluit:

Artikel 1. . Worden beschermd als geheel de voorgevels en de daken van de huizen gelegen Strafhouder Braffortstraat 9/11, 13/15, 17/19 en 21/23 in Etterbeek, wegens hun historische, en esthetische waarde zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit.

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

Les biens sont connus au cadastre d'Etterbeek, division 1, section A, 2e feuille, parcelles n°s 575N3, 575B3, 575F2, 575G2.

La délimitation de l'ensemble est reprise sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 2. La zone de protection relative à l'ensemble décrit dans l'article 1er comprend l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi que les parties de parcelles et de voiries reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3. Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, 12/3/13

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du territoire, des Monuments et Sites, de la Propreté publique et de la Coopération au développement et de la Statistique régionale,

Rudi Vervoort

De goederen zijn bekend ten kadaster te Etterbeek, afdeling 1, sectie A, blad 2, percelen nrs. 575N3, 575B3, 575F2, 575G2.

De afbakening van het geheel is aangeduid op het plan in de bijlage II van dit besluit.

Art. 2. De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 geheel omvat het geheel van de percelen en de wegen, alsook gedeelten van de percelen en de wegen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 3. De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel,

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering bevoegd voor Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Openbare Netheid en Ontwikkelingssamenwerking, Gewestelijke Statistiek,

24 SEP. 2013

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Julien Compernol
Kanselarij

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

BIJLAGE I BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOUDENDE DE BESCHERMING ALS GEHEEL VAN BEPAALDE DELEN VAN DE HUIZEN GELEGEN STRAFHOUDER BRAFFORTSTRAAT 9/11, 13/15, 17/19 EN 21/23 IN ETTERBEEK

Kadastrale gegevens: Etterbeek, afdeling 1, sectie A, blad 2, percelen nrs. 575N3, 575B3, 575F2, 575G2.

Beschrijving
Het geheel van de vier huizen met handelszaken in eclectische stijl op de Strafhouder Braffortstraat werd gebouwd door architect Georges Cochaux (hij ondertekent met Cochaux-Ségard) op basis van een aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning van 1909. Ze zijn gebouwd op hetzelfde ogenblik als de zeven woningen in de Menapiërsstraat 24 tot 36 en maken deel uit van een stedenbouwkundige operatie die het overzichtsplan van de wijk van de Tervurenlaan volgt (1896).

De Strafhouder Braffortstraat verbindt de Tongerenstraat met de Hertoginstraat. Ze loopt gedeeltelijk in Etterbeek, gedeeltelijk in Sint-Lambrechts-Woluwe. In Etterbeek liggen enkel de even huisnummers. Dit deel van de straat heeft al vanaf het begin een commerciële functie, wat blijkt uit de aanwezigheid van talrijke winkels. Het overgrote deel van de huizen, gebouwd in de traditionele stijl van begin 20ste eeuw, zijn in baksteen opgetrokken, met uitzondering van een bepleisterd huis op de hoek van de Menapiërsstraat. De straat telt enkele gehelen van identieke of gelijkaardige huizen.

De vier op elkaar gelijkende huizen van Georges Cochaux (1909) hebben een witte of gele bakstenen voorgevel van drie niveaus, verfraaid met afwisselend rode (nrs. 9/11 en 13/15) of donker gekleurde bakstenen op de bogen van de muuropeningen en in geometrische dessins op de borstweringen. Het schrijnwerk is heel origineel en bijzonder met een rond bovenlicht op de nrs. 13/15, 17/19 en 21/23. Dit is eveneens erug te vinden bij andere huizen ontworpen door de architect.
De gebouwen worden bekroond door een zadeldak met twee dakkapellen met een zadeldak (nr. 9/11 en 17/19), met een wolvedak (nr. 13/15) of klimmende dakkapellen (nr. 21/23).
Oorspronkelijk waren de winkels drieledig opgedeeld met een centrale etalage omkaderd door twee deuren voor de afzonderlijke toegang naar de verdiepingen en de winkel. De sokkel, in met lijstwerk verfraaide gladde hardsteen onder de etalage was voorzien van een of twee rondbogige kelderramen. Voor de deur lagen twee hardstenen treden. Een grote boog of drie arcades bekroonden het geheel.

De oorspronkelijke uitstalramen zijn vandaag verdwenen. De vitrine van het nr. 13/15 werd volledig gewijzigd, deze van de nrs. 17/19 en 21/23 hebben hun ordonnantie behouden, het schrijnwerk is echter verdwenen. De gevelopstanden zijn in goede staat met het originele schrijnwerk ter hoogte van de bow-windows (behalve nr. 21/23) en de ramen. De kroonlijsten zijn oorspronkelijk. De proporties en de indeling van de vier huizen zijn identiek, maar de variaties qua uitvoering van de bow-windows (rechthoekig op nr. 21/23, afgerond op nr. 17/19, driehoekig op nr. 13/15) en de muuropeningen in het algemeen zijn opmerkelijk. Op het hoogste niveau liggen alle gevelopeningen in de booggewelven of onder een fries met een reeks boogjes die doen denken aan de romaanse architectuur. Elke gevel is op uiterst nauwkeurige wijze versierd door meerdere materialen in contrasterende kleuren.

Waarde van de goederen volgens de criteria die worden bepaald in artikel 206, 1°van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening:

Historische waarde:
Dit geheel van eclectische huizen benadrukt de rijkdom van de Brusselse architectuur rond 1900. De coherente architecturale uiting, de harmonie van de opbouw en de charme van het geheel en van de details getuigen van de levenskunst van de bourgeoisie. Deze nieuwe middenklasse wil haar statuut bevestigen, die gevolg is van de industriële revolutie. Daartoe wendt ze decoratie aan die vroeger die van de elite was. Deze aantrek voor versiering is onderbouwd door ambacht van hoge kwaliteit die het hoge niveau weerspiegelt via alle kunstambachten in datzelfde tijdperk.

Georges Cochaux (1873-1911) studeert architectuur aan Sint-Lukas en behaalt eveneens een diploma landmeter-expert in 1893. Hij sluit aan bij de Belgische traditie voor een geheel van elf arbeidershuizen, Kruitmolenstraat in Brussel (1898). Hij bouwt een tiental katholieke colleges

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLOISE CHANCELLERIE KANSELARIJ BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING

tekent samen met Edmond Serneels de ontwerpen voor de Sint-Antonius van Padouakerk in Etterbeek (1905-1935). De huizen die hij gebouwd heeft in de Braffortstraat en de Menapiërsstraat, getuigen van een originele stijl waar eclectisme overheerst. Hij is bezeten van de archeologie en restaureert meerdere kerken in Brabant. Zijn carrière is kort aangezien hij op 38-jarige leeftijd sterft. De huizen die hij in de Braffortstraat en de Menapiërsstraat bouwt, getuigen van de meest opmerkelijke kenmerken van de architectuur in Etterbeek rond 1900: een grote diversiteit aan stijlen, materialen en volumes, een vaak weelderige versiering waarvan de elementen ontleend zijn aan de meest diverse stijlen en tijdperken. In hun geheel kenmerken deze gebouwen zich door de kwaliteit van hun constructie en door het relatieve conformisme van hun ontwerp. De art nouveau is merkbaar, maar enkel in enkele ornamenten.

Esthetische waarde:
De eclectische stijl zal vlak voor de Eerste Wereldoorlog plaats ruimen voor art deco en modernisme. De architect Cochaux-Ségard volgt de eclectische traditie waar hij gebruik maakt van kenmerken uit de neo-Vlaamse renaissance, de neogotiek of de neoromaanse stijl, en daarbij bepaalde elementen puttend uit de art nouveau: zoals de afgeronde of driehoekige bow-window op nr. 13/15 die we terugvinden in de bouwwerken van Ernest Blérot sinds 1899 (huis Generaal Jacqueslaan 97, huis Ernest Solvaystraat 12).

Kenmerkend voor dit geheel van huizen is een vrijheid van inspiratie, een fundamentele historische aanpak en een tegelijk klassiek en rationeel karakter, waarbij deze laatste eigenschap duidt op de gehechtheid van de architect aan de neogotiek en de lessen die hij heeft onthouden van zijn opleiding aan Sint-Lukas. Deze huizen waarvan de materialen en vormen op elkaar inspelen, zetten de rijkdom en de complexiteit van de eclectische stijl en de verschillende tendensen in de kijker, die gedurende die periode zijn ontstaan en die hier door de talentvolle architect worden gesynthetiseerd.

Bibliografie
KB 06.02.1896, 05.11.1896.
Archieven van de gemeente Etterbeek OW 7574, 7844, 30655 (1897), 8334 (1898), 3758 (1942), 1069 (1960), 1759 (1964), 2558 (1972).
Inventaris van het monumentaal erfgoed van België, Etterbeek, Uitgeverij IPS, Brussel, 1997 en www.irismonument.be.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van,

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing, Ontwikkelingssamenwerking en de Gewestelijke Statistiek,

Rudi VERVOORT

24 SEP. 2013

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Julien Compernol
Kanselarij

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME ENSEMBLE CERTAINES PARTIES DES MAISONS SISES RUE BATONNIER BRAFFORT 9/11, 13/15, 17/19 ET 21/23 A ETTERBEEK

Référence cadastrale : Etterbeek, division 1, section A, 2e feuille, parcelles n°s 575N3, 575B3, 575F2, 575G2.

Description

L'ensemble de style éclectique des quatre immeubles de commerce rue Bâtonnier Braffort a été construit d'après une demande de permis de 1909 par l'architecte Georges Cochaux (qui signe Cochaux-Ségard). Construite en même temps que les sept maisons d'habitation rue des Ménapiens 24 à 36, elles font partie d'une opération urbanistique qui suit le plan d'ensemble du quartier de l'avenue de Tervueren (1896).

La rue Bâtonnier Braffort relie la rue des Tongres à la rue de la Duchesse, à cheval sur les communes d'Etterbeek et de Woluwe-Saint-Lambert. Seul le côté pair est etterbeekois. Ce tronçon reçoit dès l'origine une fonction commerciale, en témoignent la présence de nombreux magasins. La plupart des maisons, bâties dans le style traditionnel du début du XXe siècle, sont en briques, à l'exception d'une maison enduite à l'angle de la rue des Ménapiens. La rue compte quelques ensembles de maisons identiques ou semblables.

Les quatre maisons semblables édifiées par Georges Cochaux en 1909 présentent des façades en briques blanches ou jaunes de trois niveaux, avec jeux de briques rouges (n°s 9/ 11 et 13/15) ou de couleur foncée en alternance sur les arcs des baies et en dessins géométriques sur les allèges. Les menuiseries sont très originales et particulières, avec une imposte ronde aux n° 13/15, 17/19 et 21/23, se retrouvant dans d'autres maisons de Cochaux. Les toitures sont en bâtière, éclairées par deux lucarnes sous bâtière (n°9/11 et 17/19), à croupette (n°13/15) ou rampante (n°21/23).

A l'origine, les commerces présentaient une division tripartite avec vitrine centrale encadrée de deux portes pour un accès séparé aux étages et au commerce. Le soubassement en pierre bleue mouluré supportant la vitrine était percée d'une ou deux baies de caves cintrées, alors que deux marches en pierre bleue devançaient les portes. Un grand arc ou trois arcades venaient couronner les commerces.

Les vitrines commerciales d'origine ont aujourd'hui été modifiées. La vitrine du n° 13/15 a été complètement refaite, les vitrines des n° 17/19 et 21/23 ont gardé leur ordonnance mais pas les menuiseries. Les élévations sont en bon état, avec les menuiseries d'origine au niveau des bow-windows (sauf au n° 21/23) et des fenêtres. Les corniches sont d'origine. Si les proportions et l'ordonnance des quatre maisons sont identiques, les variations sont importantes au niveau du traitement des bow-windows (rectangulaire au n° 21/23, arrondi au n° 17/19, triangulaire au 13/15) et des baies en général. Au dernier niveau, toutes les baies sont inscrites dans des arcades ou sous une frise d'arcature qui évoque l'architecture romane. Chacune des façades est décorée de manière rigoureuse par un jeu de matériaux aux couleurs contrastées.

Intérêt présenté par les biens selon les critères définis à l'article 206, 1° du Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire :

Intérêt historique:

Cet ensemble de maisons éclectiques illustre la richesse de l'architecture bruxelloise vers 1900. La cohérence de l'expression architecturale, l'harmonie de l'agencement et l'agrément de l'ensemble et des détails témoignent d'un art de vivre qui fut celui de la bourgeoisie. Désireuse d'affirmer son statut, cette nouvelle classe moyenne issue de la révolution industrielle se plait à emprunter les décors qui par le passé étaient ceux de l'élite. Cette attirance pour l'ornementation est soutenue par un artisanat de haute qualité qui reflète le niveau atteint par tous les métiers d'art à cette même époque.

Georges Cochaux (1873-1911) étudie l'architecture à l'école Saint-Luc et obtint également un diplôme de géomètre expert en 1893. Il se rattache à la tradition néogothique pour un ensemble de onze maisons ouvrières rue de la Poudrière à Bruxelles (1898). Il a construit une dizaine de collèges

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

catholiques (dont celui avenue Montjoie à Uccle en 1905 et celui rue des Ursulines à Bruxelles, 1908) et signe avec Edmond Serneels les plans de l'église Saint-Antoine de Padoue à Etterbeek (1905-1935). Les maisons qu'il édifie rue Braffort et rue des Ménapiens témoignent d'un style original, où l'éclectisme domine. Féru d'archéologie, il restaure plusieurs églises dans le Brabant. Sa carrière fut brève puisqu'il décède à l'âge de 38 ans. Les maisons qu'il édifie rue Braffort et des Ménapiens témoignent des traits les plus marquants de l'architecture à Etterbeek vers 1900 qui consiste en une grande diversité de styles, de matériaux et de gabarits, une ornementation souvent abondante et dont les éléments sont empruntés aux styles et aux époques les plus diverses. Dans leur ensemble ces édifices se caractérisent par la qualité de leur construction et par le relatif conformisme de leur conception. Si l'influence de l'Art nouveau se fait sentir il se limite à quelques ornements.

Intérêt esthétique :
Le style éclectique s'effacera devant l'art Déco et le modernisme à l'approche de la première guerre mondiale. L'architecte Cochaux-Ségard s'inscrit ici dans la tradition éclectique, usant d'un vocabulaire issu du style de la néo-renaissance flamande, du néogothique ou du néo-roman, tout en puisant dans le style Art nouveau certains éléments, tel le bow-window courbe ou triangulaire au n° 13/15 qui se trouve dans l'œuvre de Ernest Blérot dès 1899 (maison 97 boulevard Général Jacques, maison 12 rue Ernest Solvay).

Cet ensemble de maisons se caractérise par une liberté dans l'inspiration, une approche fondamentalement historiciste et une conception à la fois classique et rationaliste attestant de l'attachement de l'architecte au style néogothique et aux leçons de son enseignement à l'école Saint-Luc. Ces maisons dont les divers matériaux et les formes dialoguent, mettent en lumière la richesse et la complexité du style éclectique et des différentes tendances qui s'expriment au sein de l'époque et que le talent de l'architecte parvient ici à synthétiser.

Bibliographie
AR 06.02.1896, 05.11.1896.
Archives de la commune d'Etterbeek : TP 7574, 7844, 30655 (1897), 8334 (1898), 3758 (1942), 1069 (1960), 1759 (1964), 2558 (1972).
Inventaire du Patrimoine Monumental de la Belgique, Etterbeek, IPS Editeurs, Bruxelles, 1997 et www.irismonument.be

Vu pour être annexé à l'arrêté du

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Propreté publique et de la Coopération au développement et de la Statistique régionale,

Rudi VERVOORT

24 SEP. 2013

Copie certifiée conforme
Voor eensluidend afschrift
Chancellerie
Julien Compernol
Kanselarij

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ

ANNEXE II A L' ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME ENSEMBLE CERTAINES PARTIES DES MAISONS SISES 9/11, 13/15, 17/19 ET 21/23 RUE BATONNIER BRAFFORT A ETTERBEEK

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS GEHEEL VAN BEPAALDE DELEN VAN DE HUIZEN GELEGEN STAFHOUDER BRAFFORTSTRAAT 9/11, 13/15, 17/19 EN 21/23 TE ETTERBEEK

DELIMITATION DE L'ENSEMBLE ET DE LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN HET GEHEEL EN VAN DE VRIJWARINGSZONE

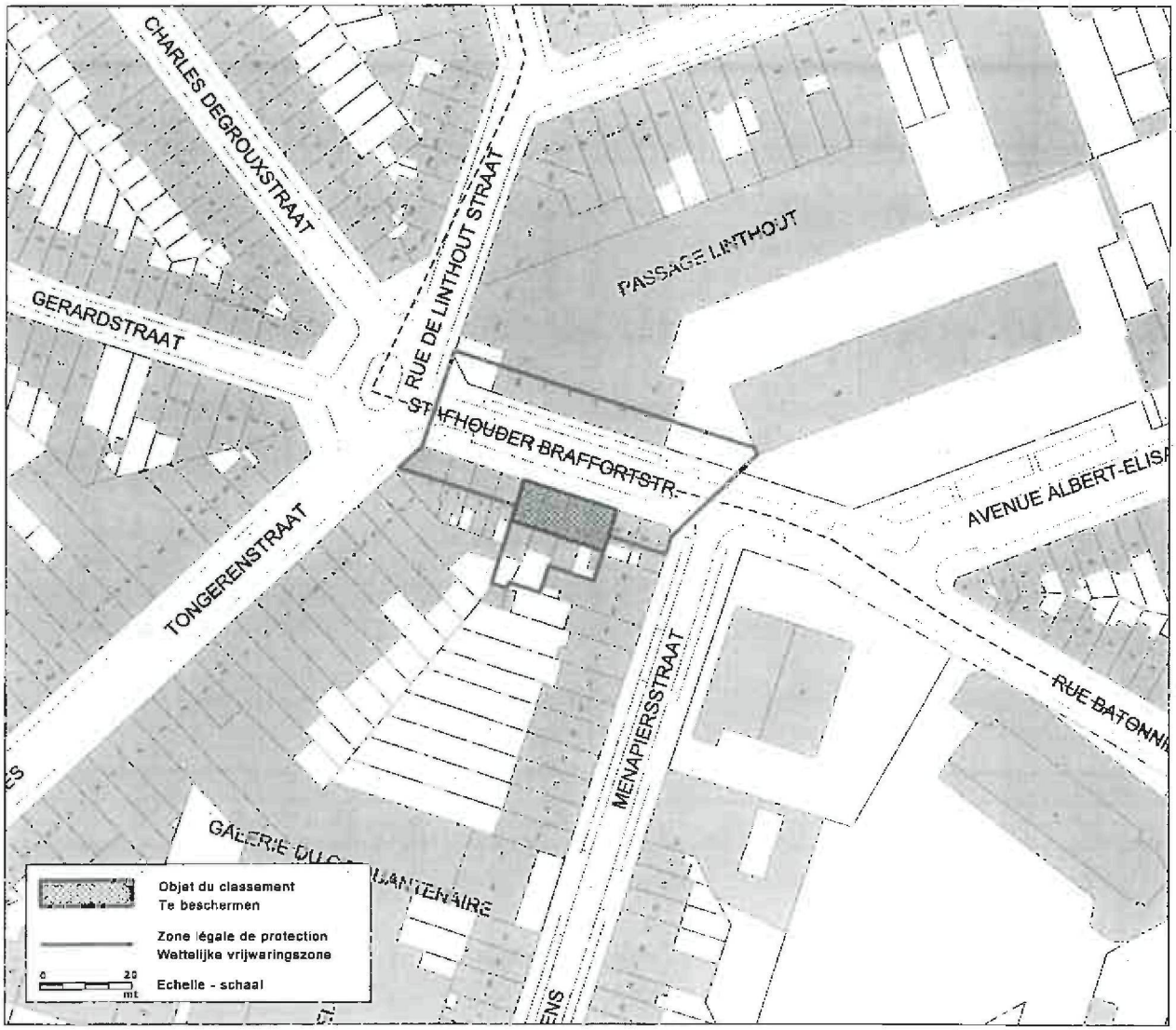

Vu pour être annexé à l'arrêté du,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Propreté publique et de la Coopération au développement et de la Statistique régionale,

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van,

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Openbare Netheid, Ontwikkelingssamenwerking en Statistiek,

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
Rudi VERVOORT
KANSELARIJ

Copie certifiée conforme
Chancellerie
Julien Compernol
Kanselarij
24 SEP. 2013

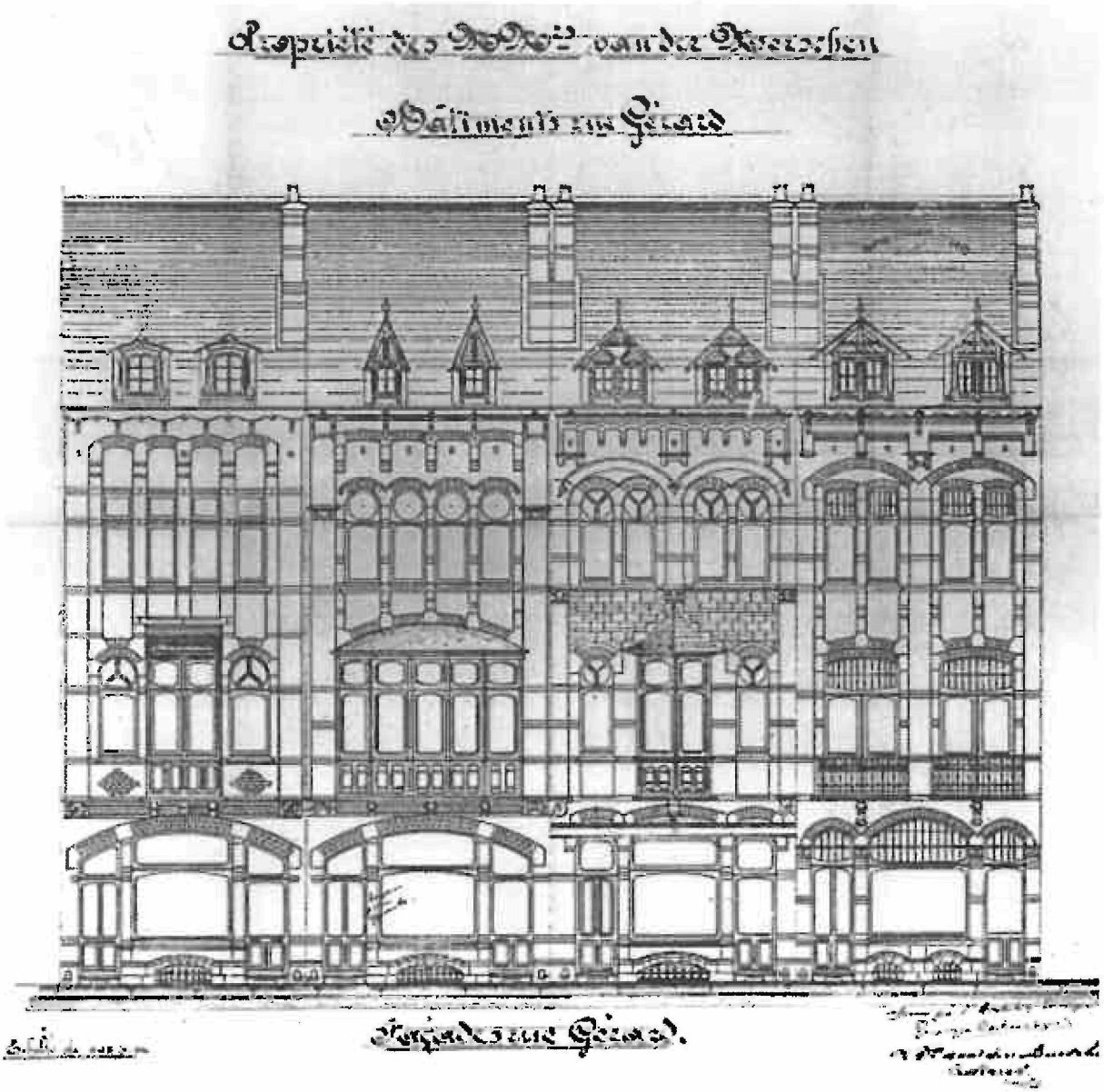

Etterbeek - Stafhouder Braffordstraat 9-11 tot 21-23. Bouwaanvraag van 1909 (Gemeentearchief Etterbeek/OW 1926)

GOUVERNEMENT DE LA REGION BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
CHANCELLERIE
KANSELARIJ